

Mirnic Károly

A NEMZETISÉGEK ISKOLÁZOTTSÁGI SZINTJE A VAJDASÁGBAN

BEVEZETÉS

A jugoszláviai népszámlálások feldolgozási módszertana a különböző időszakokban változott, s ez nem teszi lehetővé minden esetben eredményeik összehasonlítását. Vonatkozik ez az írástudatlanság és az iskolai végzettség szintjeinek tanulmányozására is. A változások részben az iskoláztatási-oktatási rendszerek igen gyakori változásaiból következnek. A hosszú adatsorú összehasonlításokat és az eredmények tanulmányozását elsősorban azok a változások gátolják, amelyeket 1981-től kezdve eszközöltek a népszámlálási adatok kimutatásában és megjelenítésében is.

Az 1948., 1953., 1961. és 1971. évi népszámlálásokról az írástudatlanságra és az iskolai végzettségre vonatkozó adatokat a 10 éves és idősebb népességre vonatkozóan dolgozták fel. Ezt az akkori népesség alacsonyabb fokú műveltsége és iskolázottsága tette indokolttá. Elsősorban a gazdasági és ipari fejlődés következményei azonban szükségessé tették az iskolázottsági szint állandó emelését. Míg 1981-ig részben iskolai végzettségnek tekintették még a be nem fejezett általános iskolát is, később az új igényeknek megfelelően iskolai végzettségnek már csak a befejezett nyolcosztályos általános iskolát és az utána szerzett közép- és magasabb fokú iskolai végzettségét számították. Mint ismeretes, az általános iskolai végzettséget legkorábban 15 éves korban lehet megszerezni. Ebből kiindulva, de a nemzetközi statisztikai-demográfiai szervezetek ajánlására is a népszámlálás írástudatlanságra és iskolai végzettségre vonatkozó adatait Jugoszláviában is az 1981-es népszámlálástól kezdve is a népességnek már csak a 15 éves és ennél idősebb kontingensére vonatkoztatva dolgozták fel és mutatták ki. Ezt különösen figyelembe kell venni, amikor az iskolai végzettséget nemzetiségek szerint vizsgálják, mivel utólag sem történt e tekintetben egyeztetés a korábbi és újabb népszámlálások feldolgozásában.

ÍRÁSTUDATLANSÁG

Az írástudatlanság a társadalmi viszonyok fejletlenségére utal. A fejletlen országokban alacsony, a fejletlen országokban magas a népesség szintjének írástudatlansága. A falusi környezetben általában magasabb, a városokban alacsonyabb a mutatószáma. A rohamos társadalmi átalakulás azt eredményezte, hogy az idősebb korcsoportokban magasabb, a fiatalabb korcsoportokban alacsonyabb ez a jelzőszám. A Vajdaságban az egyes népszámlálások időpontjaiban az írástudatlanság aránya a következőképpen alakult:

A 10 éves és idősebb népesség írástudatlansága nemek szerint (1953–1991)

	Összesen			Férfi			Nő		
	Népesség 10 éves +	Írás- tudatlan	%	Népesség 10 éves +	Írás- tudatlan	%	Népesség 10 éves +	Írás- tudatlan	%
1953	1 406 442	180 861	12,9	667 708	55 354	8,3	738 734	125 507	17,0
1961	1 532 194	172 271	11,3	738 568	48 753	6,6	793 626	123 968	15,6
1971	1 687 919	152 528	9,0	816 404	41 381	5,1	871 515	111 147	12,8
1981	1 759 198	101 713	5,8	851 632	26 659	3,1	907 566	75 054	8,3
1991	1 765 320	72 612	4,1	853 382	15 940	1,9	911 938	56 672	6,2

Az írástudatlanok számának csökkenése abszolút és relatív számokban is jól látható. Az írástudatlanok százalékos aránya 12,9-ről 4,1-re csökkent a 10 éves és idősebb népességben. Elsősorban a férfinepesség írástudatlansága csökkent erőteljesen (8,3 százalékról 1,9 százalékra), a nőké viszont kevésbé (17,0 százalékról 6,2 százalékra). Míg 1953-ban 1 írástudatlan férfira 2 írástudatlan nő jutott, addig 1991-ben 1 férfira 3 nő, bár egészében véve a javulás jól látható, hiszen feleződött az írástudatlan nők abszolút száma is.

A Vajdaságban 1953-ban is jóval alacsonyabb volt az írástudatlanság szintje, mint Közép-Szerbiában (29,5 százalék) vagy Kosovo-Metohija tartományban (54,8 százalék), és ez az arány megmaradt 1991-ben is (6,7 százalék, illetve 11,9 százalék).

A Vajdaság 45 községe (opština) közül 1991-ben 30 községben 5 százalék alatt, és 15-ben 5 százalék felett volt az írástudatlanok száma.

Az országban tartózkodó 10 éves és idősebb nem mezőgazdasági és mezőgazdasági népesség írástudatlansága 1991-ben

		Nem mezőgazdasági			Mezőgazdasági			Az összes írástudatlan %-ban
Együtt		Összesen	Írás-tudatlan	%	Összesen	Írás-tudatlan	%	
Vajdaság	1 721 680	1 475 905	60 033	3,5	245 775	12 039	4,9	16,7
Férfi	829 770	706 100	12 422	1,5	123 670	3 352	2,7	21,3
Nő	891 910	769 805	47 611	5,3	122 105	8 687	7,1	15,4

A nem mezőgazdasági népességben az írástudatlanok száma az 1981-ben tapasztalt 5,3 százalékról 3,5 százalékra, a mezőgazdaságban foglalkoztatott írástudatlanok száma pedig 8,1 százalékról 4,9 százalékra csökkent. Ma már a mezőgazdaságban levő népesség száma csupán a 10 éves és annál idősebb népességnek 14,3 százaléka. A 10 039 írástudatlan ma már nem jelentős gond, annál kevésbé, mert az idősebb korcsoportokban jelentkezik.

Az írástudatlan népesség korösszetétele nemek szerint látható a következő táblázatból:

Az írástudatlan népesség korösszetétele nemek szerint a Vajdaságban

	Összesen		Férfi		Nő	
	1981	1991	1981	1991	1981	1991
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
10-19	2,3	2,6	4,1	6,0	1,6	1,6
20-34	6,8	6,1	9,7	11,4	5,7	4,6
35-64	50,4	44,4	41,7	31,4	53,5	45,3
65 és több	39,4	46,4	42,9	40,8	38,2	48,0

Az írástudatlanság aránya a korcsoportokban

Összesen	5.8	4.1	3.1	1.9	8.2	6.2
10- 19	0.9	0.7	0.8	0.7	0.9	0.7
20-34	1.4	1.1	1.0	0.9	1.8	1.3
35-64	6.7	3.8	3.0	1.6	10.1	6.0
65 és több	17.4	14.2	12.0	7.0	13.4	18.7

Elmondható, hogy a Vajdaságban egészében véve a fiatal korcsoportokban (34 éves korig) teljesen kiszorult az írástudatlanság, ugyanis 1–1,5 százalék alá már nem vihető. Valamelyest javítható még a nők esetében. Ha az írástudatlanok korösszetételében mégis jelen vannak a fiatal korcsoportok is (elsősorban a férfiaknál, ahol még növekedett is a százalékkuk), ez arra utal, hogy a társadalomban ismét tapasztalható az iskolából való kimaradás, az iskolakerülés, sőt esetenként terjed is. Az 1991-es népszámlálás mutatja, hogy a férfinépesség 12,2 százaléka, a női népesség 10,9 százaléka a 15–19 éves korcsoportban még mindig általános iskolai végzettség nélkül van, később a 30–34 éves korcsoportban a fele mégis megszerzi legalább az általános iskolai végzettséget, úgyhogy az arányuk 4,9 százalékra, illetve 5,0 százalékra esik vissza.

A népszámlálási időpontokban a népesség nemzetiségek szerinti szerkezetében az írástudatlanság igen eltérő mértékben jelentkezett. Ez látható a következő táblázatból:

Az írástudatlanság nemzetiségek szerinti megoszlása a Vajdaságban

	A 10 éves és idősebb népességben			A 15 éves és idősebb népességben	
	1953	1961	1971	1981	1991
Összesen	12.9	10.6	8.9	6.2	4.4
Szerb	14.5	13.7	10.5	6.8	5.0
Crna Gora-i	18.2	15.2	10.4	6.2	3.3
Jugoszláv	-	14.2	4.8	3.3	2.0
Albán	-	-	16.9	11.8	5.8
Bolgár	-	5.4	4.5	3.8	3.7
Bunyevác	-	-	-	-	-

	A 10 éves és idősebb népességben			A 15 éves és idősebb népességben	
Vlah					
Magyar	7,8	6,3	5,2	4,5	2,5
Macedón	21,8	17,5	13,0	9,3	6,0
Etnikai-muzulmán		23,6	16,7	12,0	8,9
Roma				36,0	32,2
Román	18,0	15,5	12,5	7,9	7,0
Ruszin	7,7	6,3	3,1	3,2	1,3
Szlovák	4,2	3,4	2,7	2,4	1,3
Török	-	-		-	5,0
Horvát	11,9	10,2	7,8	5,7	4,2
Más	-	23,4	24,1	7,8	4,0
Nem nyilatkozott, határozatlan	-			7,1	2,0
Territoriális kötődésű	-			10,9	6,7
Ismeretlen	-			9,1	6,9

Megjegyzés: az 1991-es népszámlálás a bunyevácok adatait a horvátokéval együtt dolgozták fel, az 1991-es népszámlálás külön mutatja ki őket, s a táblázatban a „más” kategóriában szerepelnek. Hasonlóképpen a ruszinok kategóriájába nem számították be az ukránokat 1991-ben.

Az 1953-as évre az igen magas arányú írástudatlanság volt jellemző szinte valamennyi délszláv népnél. A Crna Gora-iak írástudatlansági aránya 18,2 százalék volt, de a horvátoké is 11,9 százalék. A nemzetiségeknél, összehasonlítva a délszláv népekkel, a románokat kivéve, már ekkor igen alacsony volt az írástudatlanság aránya. A magyaroknál az írástudatlanság 7,8 százalék, a románoknál 18,0 százalék volt. Az elmúlt időszakban azonban jelentős változás – javulás – következett be elsősorban a délszláv népek írástudatlanságának leküzdésében. Figyelembe véve a szigorított mércét is, vagyis azt, hogy az írástudatlanok arányát 1981-től kezdve a 15 éves és ennél idősebb korcsoportban mutatják ki, megállapítható, hogy az írástudatlanság leküzdésében a délszláv népek 1991-ben kiegyenlítődték vagy megközelítették a vajdasági nemzetiségeket. A ruszinok és szlovákok teljesen leküzdötték az írástudatlanságot, s a magyaroknál már csak 2,5 százalék volt. A románoknál a rendkívül előregedett korösszetételű népesség határozza meg a még mindig magas 7,0 százalékot. A románoknál viszont az írástudatlanság valamennyi korcsoportban továbbra is alapvető jellemző.

*A magyarok nagy korcsoportjaiban az írástudatlanság
a következőképpen alakult:*

Magyarok		17-19	20-34	35-64	65 és több
1953	Összesen	2,9	4,2	9,0	22,8
	Nő	2,6	5,3	10,6	27,0
1991	Összesen		0,7	1,7	7,1
	Nő		0,7	4,5	8,4

Az írástudatlanság a magyar népesség fiatalabb korcsoportjában már nem jelentős, mert 1 százalék alá esett, de az idősebb korcsoportokban is csökkenőben van.

AZ ISKOLAI VÉGZETTSÉG SZINTJEI

A népesség iskolázottságának változásaiban három szakaszt kell ki-választani. Az első szakaszban a népességre jellemző az általános okta-tási-iskolázottatási hálózat kiépítése és a népesség túlnyomó részének az alacsony iskolázottsági végzettsége; túlnyomó része nem rendelkezik még a teljes általános iskolai végzettséggel sem. A második szakaszban megvalósul a népesség általános iskolai végzettséggel való felőleltsége. A harmadik szakaszban a teljes népesség iskolázottsága egyre jobban eltolódik a középiskolai és egyetemi végzettség felé; az iskolázatlanok aránya elhanyagolható. A következő táblázat szemlélteti Szerbia egésze és részei népességének iskolázottsági helyzetét, annak változásait, a változások irányát, és az elért eredményeket:

*A 15 éves és idősebb népesség iskolai végzettség szerint a Vajdaságban
(1953–1991)*

	Összesen	Nincs végzettsége v. I. 3. oszt. ált. isk.	4-7. osztály	Befejezett ált. isk.	Középfokú végzettség	Foiskola vagy egyetemi végzettség
1953	1 268 302	349 959	711 889	88 171	105 473	6 982
1961	1 360 824	316 779	732 765	120 432	170 552	16 855
1971	1 539 760	273 735	689 037	234 398	293 871	43 356
1981	1 629 497	218 286	345 550	517 009	442 220	83 833
1991	1 627 459	171 056	373 723	411 552	537 333	120 686
Az összetétel százalékarányban						
1953	100,0	27,6	56,1	7,0	8,4	0,6
1961	100,0	23,3	53,8	8,8	12,5	1,2
1971	100,0	17,8	44,7	15,2	19,1	2,8
1981	100,0	13,4	21,2	31,7	27,2	5,1
1991	100,0	10,5	23,0	25,3	33,0	7,4

A népesség alacsony iskolázottsági szintje jellemző az 1953-as időszakra. Akkor Szerbia népessége 86,5 százaléknak nem volt meg a teljes általános iskolai végzettsége. Közép-Szerbia népessége 86,5 százaléknak, a Vajdaság népessége 83,7 százaléknak és Kosovo-Metohija népessége 94,1 százaléknak nem volt meg a teljes általános iskolai végzettsége. Az 1953–1981 közötti időszakban nagy változások történtek az oktatás területén, így 1981-re sikerült Szerbiában az iskolázatlan népesség arányát 41,8 százalékra, Közép-Szerbiában 48,5 százalékra, Vajdaságban 34,6 százalékra és Kosovo-Metohijában 44,0 százalékra csökkenteni. A legerőteljesebb a csökkenés a Vajdaságban (2,4-szeres; Kosovo-Metohijában és Közép-Szerbiában 1,8-szoros).

Az iskolázatlan népesség abszolút számának csökkenése tekintetében valamivel nagyobbak a különbségek Szerbia régiói között. A legnagyobb csökkenés a Vajdaságban látható, ahol az index az 1953–1981-es időszakban 53,1. Közép-Szerbiában 78,3 és Kosovo-Metohijában a legkisebb, 91,9, mert itt a népesség nagyméretű természetes szaporodása és a fiatal korcsoportok állandó növekedése befolyásolta.

Az iskolázatlan népességben a nők aránya jóval nagyobb volt a férfiakénál Szerbia minden régiójában. Az iskolázatlan férfiak százalékos aránya a legnagyobb Közép-Szerbiában, az iskolázatlan nőké pedig Kosovo-Metohijában.

Az oktatás területén elért eredmények jelentősek, azonban nem elhanyagolható tény, hogy még mindig magas volt Szerbiában azoknak a száma, akik az általános iskolának csak a 4–7. osztályát fejezték be – 26,1 százalék.

Az 1991-es népszámlálás szerint tovább csökkent az iskolázatlan népesség. Csökkent az egyes régiók közötti különbség is. Ennek ellenére az iskolázatlan népesség 33,5 százalék volt Közép-Szerbiában és a Vajdaságban. A Vajdaságban csökkent azoknak a száma és aránya, akiknek nincs semmilyen iskolájuk vagy csak 1–3. befejezett általános iskolai osztálya volt, ellenben növekedett azoknak az aránya, akiknek csak 4–7. befejezett általános iskolai osztálya volt.

A következő táblázatból látható az iskolázatlan népesség nemek szerinti szerkezetében beállt változás 1981 és 1991 között.

*A 15 éves és idősebb népesség iskolai végzettsége nemek szerint
1981-ben és 1991-ben*

Vajdaság	Összesen	Nincs végzettsége v. 1–3. oszt. ált. isk.	4–7. osztály	Befejezett ált. isk.	Középfokú végzettség	Főiskolai vagy egyetemi végzettség
1981						
Összesen	1 629 497	218 286	345 550	517 009	442 220	83 833
Férfi	785 258	68 040	136 700	240 588	280 402	50 842
Nő	844 239	150 246	208 850	276 421	161 818	32 991
1991						
Összesen	1 627 459	171 056	373 723	411 552	537 333	120 686
Férfi	782 551	51 047	150 662	194 226	312 386	67 549
Nő	844 908	120 009	223 061	217 326	224 947	53 137
Az összetétel százalékarányban						
1981						
Összesen	100,0	13,4	21,2	31,7	27,1	5,1
Férfi	100,0	8,7	17,4	30,6	35,7	6,5
Nő	100,0	17,8	24,7	32,7	19,2	3,9
1991						
Összesen	100,0	10,5	22,9	25,2	33,0	7,4
Férfi	100,0	6,5	19,2	24,8	39,9	8,5
Nő	100,0	14,2	26,4	28,7	26,6	6,2

Az iskolázatlan népesség csökkenése a férfiaknál és nőknél kifejezett volt Közép-Szerbiában: a férfiak esetében 39,9 százalékról 26,7 százalékra, a nőknél 56,6 százalékról 40 százalékra esett. Mivel a Vajdaságban a változások nem voltak ilyen méretűek (a férfiaknál 26,1 százalékról 25,7 százalékra, a nőknél pedig 42,5 százalékról 40,6 százalékra) – az ország különböző részei közötti korábbi különbségek jelentősen csökkentek. Kosovo-Metohija tartományban volt a legkifejezettebb a fejlődés, azonban ennek ellenére ott továbbra is nagy lemaradás tapasztalható. Különösen jelentős javulás állt be a fiatalabb korcsoportoknál, hiszen itt tapasztalható az iskolázatlanok abszolút és relatív számának legkifejezettebb leszorítása a 10 éves és idősebb férfiak és nők korcsoportjában egyaránt. A Vajdaságban az 50–54 éves nők korcsoportjában azonban még mindig minden második nő iskolázott (60 százalék), a férfiak azonos korcsoportjában pedig minden harmadik (36,6 százalék). A még korosabbaknál maradt az 1953-ban jegyzett állapot.

AZ ISKOLÁZATLAN NÉPESSÉG NEMZETISÉGI SZERKEZETE A VAJDASÁGBAN

Mint az látható az iskolázatlanság általános áttekintéséből, a javulás ütemes volt Közép-Szerbiában. A Vajdaság már előzőleg magasabb iskolázottsági szintet ért el, s ezért a változások üteme jóval mérsékeltebb volt.

Mivel a Vajdaság igen soknemzetiségű tájegysége és bevándorlási-kolonizációs területe Szerbiának, joggal feltételezhető, hogy különböző fejlettségi fokot mutatnak a nemzetiségei az iskolázottság tekintetében. Az őshonos nemzetiségeknél kevésbé jellemző az iskolázatlanság, mint a betelepített és beköltöztetett nemzetiségeknél. (Lásd a táblázatot a 78. és a 79. oldalon.)

Az áttekintésből jól látható, hogy a Vajdaságban élő nemzetiségek három csoportba oszthatók iskolázatlan népességük szerint:

1. az első csoportban vannak a szerbek, Crna Gora-iak, horvátok, magyarok, románok, ruszinok, más nemzetiségűek és a területi kötődésűek. Ezeknél a nemzetiségeknél csökkent legjobban azoknak az aránya, akik csak az általános iskola 1–3. osztályát fejezték be. Növekedett azok aránya, akik az általános iskola 4–7. osztályát befejezték. Ebben a csoportban azonban csökkent azoknak az aránya is, akik teljes általános iskolát végeztek. Ebből arra lehet következtetni, hogy e csoport magasabb szintű iskolai végzettség felé fog eltolódni a következő évtizedben.

2. A második csoportban vannak az albánok, etnikai muzulmánok, akiknél már látható az igény az általános iskolai végzettség megszerzésére.

3. A harmadik csoportba tartoznak a romák. A romák felénél még nem tapasztalható semmilyen törekvés az iskolázottság megszerzésére. A másik felénél is éppen csak elindult ez a folyamat.

*Az iskolázatlan népesség szerkezete Vajdaság nemzetiségei szerint
a 15 éves és idősebb népesség arányában*

		Összesen	Befejezetlen általános iskola		Befejezett általános iskola
			1-3. osztály	4-7. osztály	
Összesen	1981	1 629 497	218 286	345 550	517 009
	1991	1 627 459	171 056	373 723	411 552
Crna Gora-i	1981	32 889	4127	3623	9185
	1991	34 581	2961	4046	7639
Horvát	1981	90 923	11 730	20 618	31 411
	1991	83 099	8664	24 086	20 825
Macedón	1981	11 747	2277	2579	4634
	1991	14 628	1630	2497	4262
Etnikai muzulmán	1981	3 439	794	689	1 092
	1991	4 215	664	767	1 355
Szlovén	1981	3 043	121	554	932
	1991				
Szerb	1981	885 671	123 973	177 112	271 685
	1991	923 878	102 453	192 291	224 433
Albán	1981	2 515	465	475	1 115
	1991	1 883	197	279	950
Bolgár	1981	2 186	246	592	692
	1991	2 104	185	657	434
Cseh	1981	1 735	115	435	583
	1991				
Zsidó	1981	256	10	35	24
	1991				
Magyar	1981	322 105	41 459	81 481	109 650
	1991	287 195	27 145	85 851	77 385
Német	1981	3 526	475	961	1109
	1991	-	-	-	-
Roma	1981	12 782	6900	2842	1435
	1991	16 113	7584	4654	2766
Román	1981	39 379	6 595	12 372	13 693
	1991	32 997	4 613	12 875	8 602
Ruszin	1981	16 070	1 361	4 129	5 409
	1991	14 848	854	4 595	3 293
Szlovák	1981	57 191	3 940	17 339	22 728
	1991	53 248	2 952	18 695	15 601
Ukrán	1981	4 040	854	701	1 240
	1991	-	-	-	-
Más	1981	12 140	2 177	2 838	3 901
	1991	16 695	1 767	4 212	3 886
Határozatlan, nem nyilatkozó	1981	2 428	427	326	680
	1991	3 577	242	400	1003
Jugoszláv	1981	118 373	9 304	15 431	35 088
	1991	123 967	7 407	16 248	36 007
Területi kötődésű	1981	1 344	294	262	362
	1991	2 085	265	312	492
Ismeretlen	1981	2623	642	156	361
	1991	12 166	1493	1258	2639

*Az iskolázatlan népesség szerkezete Vajdaság nemzetiségei szerint
a 15 éves és idősebb népesség egészében (százalékban)*

		Összesen	Befejezetlen általános iskola		Befejezett általános iskola
			1-3. osztály	4-7. osztály	
Összesen	1981	100,0	13,4	21,2	31,7
	1991	100,0	10,5	23,0	25,3
Crna Gora-i	1981	100,0	12,5	11,0	27,9
	1991	100,0	8,6	11,7	22,1
Horvát	1981	100,0	12,9	22,7	34,5
	1991	100,0	10,4	29,0	25,1
Macedón	1981	100,0	15,4	17,4	31,3
	1991	100,0	11,1	17,1	29,1
Etnikai muzulmán	1981	100,0	23,1	20,0	31,8
	1991	100,0	15,8	18,2	32,1
Szlovén	1981	100,0	4,0	18,2	30,6
	1991	-	-	-	-
Szerb	1981	100,0	14,0	20,0	30,7
	1991	100,0	11,1	20,8	24,2
Albán	1981	100,0	18,5	18,9	44,3
	1991	100,0	10,5	14,8	50,4
Bolgár	1981	100,0	11,3	27,1	31,7
	1991	100,0	8,8	31,2	20,6
Cseh	1981	100,0	6,6	25,1	33,6
	1991	-	-	-	-
Zsidó	1981	100,0	3,9	13,7	9,4
	1991	-	-	-	-
Magyar	1981	100,0	12,9	25,3	34,0
	1991	100,0	9,5	29,9	26,9
Német	1981	100,0	13,5	27,2	31,4
	1991	-	-	-	-
Roma	1981	100,0	54,0	22,2	11,2
	1991	100,0	47,1	28,9	17,2
Román	1981	100,0	16,7	31,4	34,8
	1991	100,0	14,0	39,0	18,2
Ruszin	1981	100,0	8,5	25,7	33,6
	1991	100,0	5,8	30,9	22,2
Szlovák	1981	100,0	6,9	30,3	39,7
	1991	100,0	5,5	35,1	29,3
Ukrán	1981	100,0	21,1	17,4	30,7
	1991	-	-	-	-
Más	1981	100,0	17,9	23,4	32,1
	1991	100,0	10,6	25,2	23,3
Határozatlan, nem nyilatkozó	1981	100,0	17,2	13,1	27,4
	1991	100,0	6,8	11,2	28,0
Jugoszláv	1981	100,0	7,9	13,0	29,6
	1991	100,0	6,0	13,1	29,0
Területi kötődésű	1981	100,0	21,9	19,5	26,9
	1991	100,0	12,7	15,0	23,6
Ismeretlen	1981	100,0	24,5	5,9	13,8
	1991	100,0	12,3	10,3	21,7

A romák nagyon alacsony szintről indulnak, s ebből kifolyólag látványlag gyors ütemű növekedést mutatnak alacsony szinten: 11,2 százalékról 17,2 százalékra.

A magukat jugoszlávoknak vallóknál történtek a legkisebb változások. E népesség jelentős része a 15 éves és idősebb korcsoportozhoz tartozik.

Az általános iskolai rendszer a tartományban minden esetben kötelezi a 7–14 éves korcsoportba tartozó gyermekek szüleit gyermekeik elemi iskolai iskoláztatására. Az adatok azt bizonyítják, hogy az iskolaköteles gyermekek felőleltsége a beiratkozásnál 98 százalékos minden nemzetiség esetében. Jelentős azonban a lemorzsolódás és kimaradás az általános iskolákból. Az osztályismétlő tanulók száma a felső osztályokban 4–5 százalék. A cigány nemzetiségű tanulók esetében a jelenleg a legkifejezettebb, más nemzetiségeknél kevésbé.

A következő táblázat betekintést nyújt a magyar nemzetiségű 15 éves és idősebb iskolázatlan népesség korösszetételébe, nemek szerint, a vajdasági átlaggal összehasonlítva.

A magyar nemzetiségű iskolázatlan népesség nemek szerint és korcsoportokban az 1991-es népszámlálásban

	Vajdaság		Magyar	
	Férfi (%)	Nő (%)	Férfi (%)	Nő (%)
Összesen	25,8	40,6	31,2	46,6
15-19	15,9	14,0	15,2	11,7
20-24	8,2	8,3	6,2	5,3
25-29	8,1	8,1	7,0	6,2
30-34	10,2	11,8	11,6	12,0
35-39	14,2	18,3	16,3	20,0
40-44	18,3	24,3	19,6	26,0
45-49	27,9	43,6	28,2	41,3
50-54	36,6	60,4	39,0	60,3
55-59	44,6	70,6	45,5	69,7
60-64	56,2	77,9	51,6	71,4
65-	67,9	86,5	69,4	85,5
Ismeretlen	23,0	30,5	35,5	44,4

Az áttekintésből megállapítható, hogy egészében véve a 15 éves és idősebb magyar népesség iskolázatlanabb mindkét nem esetében a vajdasági átlagnál: a magyaroknál 31,2 százalék, a vajdasági átlag 25,8 százalék (férfi-

aknál), illetve magyaroknál 46,6 százalék, a vajdasági átlag 40,6 százalék (nőknél). Ez egyben arra is utal, hogy a szerb és Crna Gora-i nemzetiségű népességgel szemben még kihangsúlyozottabb a lemaradási arány. Legjobban kimutatható az iskolázatlanság mindkét nem esetében elsősorban a 35 éves és idősebb népesség esetében. Viszont a 15–34 éves népességnél a magyar nemzetiség már nem mutat ilyen mértékű lemaradást a vajdasági átlaghoz viszonyítva. A magyar családokban is tehát most már több figyelmet szentelnek legalább a kötelező általános iskolai végzettség megszerzésének. Ugyanakkor a magyar tannyelvű felnőttképzés fejletlenségéből kifolyólag az idősebb korcsoportoknál nem állt be az a szükséges javulás, amelynek az urbanizálódás és iparosodás velejárójának kellett volna lennie.

AZ ISKOLÁZOTT NÉPESSÉG NEMZETISÉGI SZERKEZETE A VAJDASÁGBAN

A Vajdaság az 1974-es alkotmány és törvényalkotói jogai alapján kezdeményezője volt az 1974/75. évi tanévtől kezdve azoknak a hosszan tartó iskolareformoknak, amelyek szerkezetében változtatták meg elsősorban a középfokú iskoláztatási rendszert. Ekkor két szakaszra osztották a középfokú képzést. Az első szakasz volt az egységes középiskola kétéves időtartamban, a második szakasza pedig a szakirányú képzés egy-, két-, illetve hároméves időtartamban. A későbbi tapasztalatok azt bizonyították, hogy az egységes középiskolai képzés nem fog megfelelni az elvárásoknak, mivel csak az általános műveltséget nyújtó tantárgyakat sajátíthatták el a tanulók; a következő két év szakmai oktatásra és képzésre pedig rövidnek bizonyult. Miután megszűnt a Vajdaság törvényalkotói jogköre, és Szerbia oktatási törvénye érvényesült a Vajdaságban is, az oktatás területén újabb iskolareformra került sor. Egységes szakirányú oktatási rendszert vezettek be. A szakirányú képzés két fokozatát állapították meg. Az első fokozat a befejezetlen általános iskola, a második fokozat általános iskolai végzettséget nyújt, nyolc évig tart és kötelező. A harmadik fokozat megegyezik a korábbi szakmunkásképző iskolák rendszerével. A negyedik fokozat a gimnáziumok és szakközépiskolák (technikumok) rendszerével azonos. Az ötödik szakképzettségi fokozat felöleli a középfokú specializációt. A hatodik szakképzettségi fokozat megfelel a főiskolának. A hetedik szakképzettségi fokozat azonos az egyetemi végzettséggel. Bár a harmadik és negyedik szakképzettségi fokozat nyilvánvalóan nem azonos, hiszen nem biztosít azonos felvételi jogot a főiskolákra és egyetemekre (a harmadik szakképzettségi fokozatot végzőknek különbözeti – minősítő – vizsgát kell tenniük ahhoz, hogy jogot szerezzenek a felvételi vizsgához), az iskolai statisztikákban, de a népszámlálásban is együtt mutatják ki mindkét szakképzettségi fokozatot végzett népességet.

A következő táblázat betekintést nyújt a 15 éves és idősebb népesség iskolázottsági szintjébe a Vajdaságban.

*Az iskolázott 15 éves és idősebb népesség nemzetiségi megoszlás szerint
a Vajdaságban*

		Középszkolai végzettség						Fő-iskola	Egye-tem	Isme-retlen
		Össze- sen	Szak- munkás- képző isk.	Mester- iskola	Gimná- zium	Szak- közép- isk.	Szak- irányú középsk.			
	1981	442 220	231 046	11 173	46 494	136 011	17 496	41 005	42 828	22 599
	1991	537 333	150 288	19 232	37 015	151 805	178 993	56 625	64 061	13 109
Szerb	1981	248 777	125 857	5849	26 490	81 020	9561	24 500	25 935	13 689
	1991	323 930	87 123	11 690	21 991	93 937	109 189	35 150	40 031	5590
Cma Gora-i	1981	12 057	4580	314	1710	4787	666	1673	1990	234
	1991	14 711	3258	449	1343	4894	4767	2208	2801	215
Jugo- szláv	1981	48 248	22 611	1066	6327	16 436	1808	4335	4836	1131
	1991	51 784	12 443	1478	4055	14 721	19 087	5057	6671	793
Albán	1981	367	213	10	38	94	12	20	19	54
	1991	394	99	11	50	83	151	22	26	15
Bolgár	1981	483	248	16	52	149	18	81	75	17
	1991	587	172	25	55	180	155	111	107	23
Magyar	1981	76 239	46 829	2371	6655	17 559	2825	5446	5016	2814
	1991	80 841	28 154	3133	5130	19 678	24 746	7415	7188	1310
Maced- dón	1981	4537	2557	112	331	1417	120	331	336	93
	1991	5215	1525	130	295	1560	1605	498	468	58
Étn. mu- zulmán	1981	687	406	18	43	196	24	51	46	80
	1991	1186	290	38	46	324	488	116	106	21
Roma	1981	337	182	28	12	115	40	37	22	1169
	1991	864	189	23	28	171	453	54	34	157
Román	1981	4652	1871	147	647	1605	382	778	646	643
	1991	4863	1156	125	418	1450	1714	896	904	244
Ruszin	1981	4368	2573	88	401	1043	263	344	380	79
	1991	4895	1598	148	310	1335	1504	507	607	97
Szlovák	1981	11 221	6684	226	1191	2492	628	913	799	251
	1991	13 110	3925	528	983	3461	4213	1255	1252	383
Horvát	1981	22 742	12 489	750	1765	6839	899	1851	1880	691
	1991	19 908	5668	796	1186	5614	6644	1826	1962	412
Egyéb	1981	6175	3269	151	682	1858	215	532	705	263
	1991	5437	1687	196	507	1642	1405	670	816	147
Nem nyilatk.	1981	673	348	12	93	200	20	60	81	233
	1991	1487	319	41	112	386	629	147	249	49
Területi kötöd.	1981	350	204	6	26	105	9	33	19	24
	1991	813	207	35	65	266	240	85	109	9
Isme- retlen	1981	267	125	9	31	96	6	20	43	1134
	1991	2538	607	91	186	752	902	248	458	3532

		Középiszkolai végzettség							Főiskola	Fegyetem	Ismeretlen
		15 éves idő- sebb	Össze- sen	Szak- munk- képző	Mes- terisk.	Gim- názium	Szak- közep- isk.	Szak- irányú isk.			
Összesen	1981	100,0	27,1	14,2	0,7	2,8	8,3	1,1	2,5	2,6	1,4
	1991	100,0	33,0	9,2	1,2	2,3	9,3	11,0	3,5	3,9	0,8
Szerb	1981	100,0	28,1	14,2	0,7	3,0	9,1	1,1	2,8	2,9	1,5
	1991	100,0	35,1	9,4	1,3	2,4	10,2	11,8	3,8	4,3	0,6
Crna Gora-i	1981	100,0	36,7	13,9	1,0	5,2	14,6	2,0	5,1	6,1	0,7
	1991	100,0	42,5	9,4	1,3	3,9	14,2	13,8	6,4	8,1	0,6
Jugoszláv	1981	100,0	40,7	19,1	0,9	5,3	13,9	1,5	3,7	4,1	1,0
	1991	100,0	41,8	10,0	1,2	3,3	11,9	15,4	4,1	5,4	0,6
Albán	1981	100,0	14,6	8,5	0,4	1,5	3,7	0,5	0,8	0,8	2,1
	1991	100,0	20,9	5,2	0,6	2,6	4,4	8,0	1,7	1,4	0,8
Bolgár	1981	100,0	22,1	11,3	0,7	2,4	6,9	0,8	3,7	3,4	0,8
	1991	100,0	27,9	8,2	1,2	2,6	8,6	7,4	5,3	5,1	1,1
Magyar	1981	100,0	23,6	14,5	0,7	2,1	5,4	0,9	1,7	1,6	0,9
	1991	100,0	28,2	9,8	1,1	1,8	6,9	8,6	2,6	2,5	0,5
Macedón	1981	100,0	30,7	17,3	0,8	2,2	9,6	0,8	2,2	2,3	0,6
	1991	100,0	35,7	10,4	1,6	2,0	10,7	11,0	3,4	3,2	0,4
Etnikai muzulmán	1981	100,0	19,9	11,8	0,5	1,2	5,7	0,7	1,5	1,3	2,3
	1991	100,0	28,1	6,9	0,9	1,1	7,7	11,5	2,8	2,5	0,0
Roma	1981	100,0	2,9	1,4	0,2	0,1	0,9	0,3	0,3	0,2	9,2
	1991	100,0	5,4	1,2	0,1	0,2	1,1	2,8	0,3	0,2	1,0
Román	1981	100,0	11,7	4,8	0,4	1,4	4,1	1,0	2,0	1,6	1,6
	1991	100,0	14,7	3,5	0,4	1,3	4,4	5,1	2,7	2,7	0,7
Ruszin	1981	100,0	27,1	16,0	0,5	2,5	6,5	1,6	2,1	2,4	0,5
	1991	100,0	32,9	10,7	1,1	2,1	9,0	10,0	3,4	4,1	0,7
Szlovák	1981	100,0	19,7	11,7	0,4	2,1	4,4	1,1	1,6	1,4	0,4
	1991	100,0	24,6	7,4	1,0	1,8	6,5	7,9	2,4	2,4	0,7
Horvát	1981	100,0	24,9	13,7	0,8	1,9	7,5	1,0	2,0	2,1	0,8
	1991	100,0	31,0	8,8	1,2	1,8	8,7	10,5	2,8	3,0	0,6
Egyéb	1981	100,0	25,0	13,2	0,6	2,8	7,5	0,9	2,2	2,8	1,1
	1991	100,0	32,2	9,7	1,3	3,1	9,8	8,3	4,0	4,8	0,9
Nem nyilatkozó	1981	100,0	27,2	14,0	0,5	3,8	8,1	6,8	2,4	3,3	9,4
	1991	100,0	41,6	8,9	1,1	3,2	10,8	17,6	4,1	7,0	4,1
Területi kötődésű	1981	100,0	26,0	15,2	0,4	1,9	7,8	0,7	2,4	1,4	1,8
	1991	100,0	39,0	9,9	1,8	3,0	12,8	11,5	4,1	5,2	0,4
Ismeretlen	1981	100,0	10,1	4,8	0,3	1,2	3,6	0,2	0,8	1,6	43,2
	1991	100,0	20,9	5,0	0,7	1,5	6,1	7,4	2,0	3,8	2,9

Figyelembe véve az előző megállapításokat, az iskolázott 15 éves és idősebb népesség nemzetiségi megoszlása a következő következtetésekre utal:

1. A két népszámlálás között javult az iskolázott népesség aránya a 15 éves és idősebb népesség kontingenseiben vajdasági szinten és minden nemzetiség esetében.

a) a középiskolai végzettséggel rendelkezők aránya az 1981–1991-es népszámlálások között 27,1 százalékról 33 százalékra növekedett; a főiskolai végzettségüké, 2,5 százalékról 3,5 százalékra; s végül az egyetemi végzettségük 2,6 százalékról 3,9 százalékra;

b) a szerb, Crna Gora-i és jugoszláv iskolázott népesség növekedésének az üteme valamennyi esetben jóval meghaladta a vajdasági átlagot;

c) a nemzeti kisebbségek iskolázott népességének a növekedési üteme minden esetben elmaradt a vajdasági átlagtól.

2. Az iskolázottsági szint szerint három csoportba sorolhatók be a nemzetiségek:

a) az első, legmagasabb szintű iskoláztatási csoportba tartoznak a szerbek, Crna Gora-iak, jugoszlávok és a területi kötődésűek;

b) a második csoportba tartoznak a magyarok, románok, ruszinok, szlovákok és etnikai muzulmánok, akiknek iskolázottsági szintje ennek a csoportszintnek az egyharmadával – esetenként a felével is – elmarad az előző csoporttól;

c) a harmadik csoportba tartoznak a romák-cigányok és albánok, akiknek az iskolázottsági helyzete még mindig kilátástalan. A romák, mint jelentős számú kisebbség, szervezett segítség híján csak nagyon lassan javíthatnak az iskolázottsági szintjükön. A középiskolai végzettségük aránya az ő esetükben is megkétszereződött, 2,9 százalékról 5,4 százalékra, a lemaradásuk azonban még így is fél évszázados. Iskolai végzettség tekintetében kiugróan legjobb a Crna Gora-i és a jugoszláv népesség. A jugoszláv népességnél a középiskolai végzettségük aránya 1991-ben már elérte a 41,8 százalékot. A Crna Gora-i népességben a főiskolai végzettségük aránya 6,4 százalék, az egyetemi végzettségüké pedig 8,1 százalék (a szerbeké 4,3 százalék).

A növekedés üteme a magyarok esetében, összehasonlítva a szerbekkel a középiskolai végzettség tekintetében, 1981-ben a következő: a magyaroknál 23,6 százalék, a szerbeknél 28,1 százalék, 1991-ben a magyaroknál 28,2 százalék, a szerbeknél 35,1 százalék. A magyarok lemaradása a szerbekhez viszonyítva tehát mintegy 10 évre tehető. Ugyanez tapasztalható a főiskolai és egyetemi végzettség esetében is. A magyar főiskolai végzettségük aránya 2,6 százalék, a szerbeké 3,8 százalék 1991-ben. A magyar egyetemi végzettségük aránya 2,5 százalék, a szerbeké 4,3 százalék az azonos népszámlálási évben. A következő táblázat pontosabban mutatja a magyar népesség iskolázottságában jelentkező lemaradás helyeit:

*A 15 éves és idősebb szerb és magyar iskolázott népesség
az azonos korcsoportok százalékos arányában*

	Általános iskola		Középfokú végzettség		Felsőiskola		Egyetem	
	Férfi (%)	Nő (%)	Férfi (%)	Nő (%)	Férfi (%)	Nő (%)	Férfi (%)	Nő (%)
Szerbek								
Összesen	23,8	24,7	42,0	28,5	4,2	3,4	5,9	3,4
15-19	69,2	71,3	18,7	18,4	0,0	0,0	0,0	0,0
20-24	24,1	21,4	70,5	69,5	0,9	3,5	0,4	1,2
25-29	22,4	21,6	65,2	60,0	3,3	6,7	4,9	7,2
30-34	21,4	26,6	59,8	51,2	4,9	5,5	8,1	8,8
35-39	23,8	32,5	53,1	41,8	5,1	4,7	7,6	6,9
40-44	22,5	34,5	52,0	33,8	6,4	5,8	7,7	5,4
45-49	22,7	27,7	42,9	21,4	6,7	4,8	7,5	3,8
50-54	20,7	20,3	32,5	13,9	6,2	3,6	7,4	2,8
55-59	15,5	13,3	30,9	12,4	5,7	2,8	5,6	1,6
60-64	13,2	9,9	20,6	7,9	4,6	1,2	4,9	1,2
65	10,9	8,9	15,3	5,6	3,2	0,5	3,6	0,7
Magyarok								
Összesen	26,7	27,4	36,3	21,0	2,6	2,5	2,9	2,1
15-19	67,0	71,7	17,0	16,1	0,0	0,0	0,0	0,0
20-24	33,7	34,1	57,4	55,7	0,8	3,4	0,3	0,8
25-29	33,3	34,5	52,8	47,3	2,6	6,5	3,4	4,8
30-34	30,2	35,7	48,7	41,1	3,0	4,3	5,8	6,9
35-39	30,3	40,2	41,7	30,0	3,0	3,7	4,5	5,2
40-44	26,7	40,6	45,0	24,6	3,8	4,6	3,9	3,3
45-49	23,1	31,8	39,5	20,1	4,2	3,8	4,0	2,3
50-54	19,6	21,3	34,0	12,8	3,0	2,9	3,4	1,6
55-59	15,6	14,6	31,3	11,5	3,5	2,2	2,6	1,0
60-64	15,7	15,4	24,0	10,2	3,7	1,4	2,7	0,7
65	11,9	9,1	15,2	4,6	1,2	0,3	1,3	0,1

Mint a táblázatból is látható, ha a 15 éves és idősebb népességet lebontjuk öt éves korcsoportokra, azt állapíthatjuk meg, hogy a magyar népesség idősebb korcsoportjai mind a férfiak, mind a nők esetében jóval nagyobb százalékban tartották szükségesnek, hogy megszerezzék a teljes általános iskolai végzettséget, mint a szerbek azonos korcsoportjai. A szerbek azonban jóval többet tettek a hátrány ledolgozásáért, s ezért a fiatalabb korcsoportokban már nincs különbség köztük és a magyarok között. A középiskolai végzettség megszerzése tekintetében azonban már olyan megtorpanás jelentkezik a magyarok esetében, amelyre sem statisztikai, sem demográfiai magyarázat nem található, hiszen mint a táblázatból látható, a magyarok általános iskolai végzettsége jobb volt a szerbekénél az idősebb korcsoportokban, illetve azonos volt a fiatal korcsoportokban. A középiskolai végzettség megszerzése tekintetében ennek ellenére fordított helyzet alakult ki a férfiak és a nők esetében is. A szerbek fiatalabb korcsoportjainak (39 éves korig) a főlény a középiskolai végzettség megszerzésében szinte nyomasztó a magyarokkal való összehasonlításban. Az idősebb korcsoportokban az előnyük nem volt ennyire nyilvánvaló. A jelenség okát minden bizonnyal a nemzeti kisebbségekkel szembeni tanügyi politikában kell keresni; ott következett a törés az utóbbi húsz évben a magyarok kárára.

A főiskolai és egyetemi végzettséggel rendelkező szerb, illetve magyar népesség összehasonlítása még nagyobb aránytalanságokra utal. Szinte valamennyi idősebb korcsoportban, a szerbekkel összehasonlítva, kifejezett volt a magyarok lemaradása. A fiatalabb korcsoportokban történő összehasonlítás valamivel kisebb aránytalanságot mutat a magyarok kárára. A magyarok lemaradásának csökkentéséhez, az aránytalanságok lefaragásához 10–15 év intenzívebb magyar tannyelvű közép- és felsőfokú képzésre lenne szükség.

Ha összehasonlítjuk a szerb és magyar népességet aszerint, hogy az iskolai végzettség tekintetében milyen tevékenységgel foglalkozott a népesség, hol helyezkedik el a társadalmi munkamegosztásban, azt látjuk, hogy a szerbek helyzete e tekintetben is jobb:

Az országban tartózkodó 15 éves és idősebb szerb és magyar népesség iskolai végzettség és tevékenység szerint az 1991-es népszámlálás adataiban

	Összesen	Iskolai végzettség nélkül	Befejezetlen ált. isk.	Általános iskola	Középiskola	Főiskola	Egyetem	Ismeretlen
Vajdaság	1 586 540	110 559	425 180	397 107	526 029	55 935	62 885	8 845
Aktív kereső	871 704	16 375	140 772	207 370	404 347	44 033	55 271	3 536
Nyugd. és inaktív	319 863	40 086	144 904	48 742	67 430	10 270	6 946	1 485
Eltartott	394 454	54 043	139 235	140 914	54 173	1 617	656	3 816
Százalékarány								
Vajdaság	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Aktív kereső	54,9	14,8	33,1	52,2	76,9	78,7	87,9	40,1
Nyugd. és inaktív	20,2	36,3	34,1	12,3	12,8	18,4	11,1	16,8
Eltartott	24,9	48,9	32,8	35,5	10,3	2,9	1,0	43,1
Szerb összesen	906 580	72 444	218 693	218 058	318 255	34 827	39 488	4 815
Aktív kereső	505 128	9 776	71 709	112 153	247 328	27 532	34 656	1 974
Nyugd. és inaktív	175 856	26 856	73 019	25 973	38 477	6 359	4 456	716
Eltartott	225 341	35 774	73 852	79 895	32 406	926	366	2 122
Százalékarány								
Szerb összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Aktív kereső	55,7	13,5	32,8	51,5	77,7	79,1	87,8	41,1
Nyugd. és inaktív	19,4	37,1	33,4	11,9	12,1	18,3	11,3	14,8
Eltartott	24,9	49,4	33,8	36,6	10,2	2,6	0,9	44,1
Magyar összesen	281 328	10 866	100 967	75 317	78 884	7 298	6 933	1 063
Aktív	145 995	1 922	32 956	40 815	58 381	5 539	6 026	356
Nyugd. és inaktív	67 936	4 045	37 378	10 706	13 289	1 530	809	179
Eltartott	67 246	4 893	30 534	23 768	7 199	229	96	527
Százalékarány								
Magyar összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Aktív	51,9	17,7	32,7	54,2	74,0	75,9	86,9	33,5
Nyugd. és inaktív	24,2	37,3	37,0	14,2	16,8	21,0	11,7	16,9
Eltartott	23,9	45,0	30,3	31,6	9,2	3,1	1,4	49,6
Aktív összesen	100,0	1,8	16,1	23,8	46,5	5,1	6,3	0,4
Szerb	100,0	1,9	14,2	22,2	49,0	5,5	6,9	0,4
Magyar	100,0	1,3	22,6	27,9	40,1	3,8	4,1	0,2

A táblázatból látható, hogy a szerb népesség szerkezete egészében véve jobb volt a magyarokénál. A szerb népesség szerkezetében nagyobb arányú az aktív keresőké, és az aktív keresők korcsoportjában hovatovább magasabb volt a közép-, főiskolai és egyetemi végzettségűek száma, mint a magyaroknál. Az aránytalanságok leküzdéséhez egy-két évtizedre lenne szükség.

A főiskolával és egyetemmel rendelkező vajdasági népességnek csupán 0,5 százaléka foglalkozott mezőgazdasággal, illetve tartozott a mezőgazdasági népességhez 1981-ben és 1991-ben is. Látható ez a következő táblázatból.

A 15 éves és idősebb nem mezőgazdasági és mezőgazdasági népesség iskolai végzettség szerint a Vajdaságban 1981-ben és 1991-ben

Vajdaság						
				Százalékarány		
	Összesen	Nem mezőgazdasági	Mezőgazdasági	Összesen	Nem mezőgazdasági	Mezőgazdasági
1981						
Összesen	1 571 537	1 232 867	338 670	100,0	100,0	100,0
Iskolázatlan	543 129	347 797	198 332	34,8	28,2	58,6
Általános végzettség	496 163	379 305	116 858	31,6	30,8	34,5
Középfokú végzettség	427 171	409 850	17 321	27,2	33,2	5,1
Főiskolai v. egyetemi v.	82 524	80 767	1 754	5,2	6,6	0,5
1991						
Összesen	1 586 540	1 357 068	229 472	100,0	100,0	100,0
Iskolázatlan	535 739	385 599	150 140	33,7	28,4	65,4
Általános végzettség	397 107	339 213	57 894	25,0	25,0	25,2
Középfokú végzettség	526 029	506 722	19 307	33,2	37,3	8,4
Főiskolai v. egyetemi v.	118 810	117 581	1 239	7,5	8,7	0,5

A látványos eredmények ellenére is gyorsabban csökkent az iskolázatlan népesség aránya a nem mezőgazdasági népességben, mint a mezőgazdasági népességben. Azonos arányban növekedett a teljes általános iskolai végzettséggel rendelkezőkkel szembeni igény a mezőgazdasági és a nem mezőgazdasági népesség esetében. Most már érezhetően nő az igény a középiskolával rendelkezők iránt a mezőgazdasági népességben is. Az egyetemi és főiskolai végzettségűekkel szembeni igény azonban stagnál, és e tekintetben a népszámlálási adatok nem mutattak jelentős elmozdulást.

A magyarok esetében valamennyi arányszám rosszabb a vajdasági átlagnál.